

5. Булашев Р.Л. Досудова доповідь органу пробації. Теоретичні та практичні аспекти інституту пробації в Україні: матеріали міжнародного круглого столу (22 червня 2018 року). Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. 164 с.

6. Про практику здійснення судами кримінальних проваджень щодо неповнолітніх: Лист ВССУ від 16 січ. 2017р. № 223-66\04-17URL: https://zib.com.ua/ua/print/127476-list_vssu_vid_16012017_223-6604-17_pro_praktiku_zdiysnennya_.html (дата звернення : 12.09.2020).

Посудевський Ілля Валерійович,
ад'юнкт кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИННОСТІ ЕТНІЧНИХ ГРУП НА ҐРУНТІ МІЖЕТНІЧНИХ КОНФЛІКТІВ

Кримінальна міграція різних етносів – міграція з метою вчинення злочинів, іншими словами територіальні переміщення, пов'язані зі злочинною діяльністю. Таке уточнення є істотним, бо сучасна кримінальна діяльність має нерідко складну структуру, часом цілеспрямовану безпосередньо на кримінальні протиправні діяння. У зв'язку з цим важливо простежити міграційні потоки кримінальних мігрантів, визначити ознаки оволодіння ними новим кримінальним простором, встановити появу нових етнічних груп кримінальної спрямованості на території суверенних держав.

Тема відносин між етносами вимагає делікатності в оцінках і судженнях. При цьому необхідно враховувати вразливість національної самосвідомості, політичне напруження багатьох міжнаціональних проблем, їх зв'язок з питаннями етноконфесійного характеру, які болісно розв'язуються. Не випадково в радянські часи етнокримінологічні дослідження були під ідеологічною заборонаю.

Традиційне віднесення досліджуваних питань до «священної» проблематики позначається на підходах до розробки самого поняття «етнічна злочинність» [1, с. 7–8]. У процесі наукових дискусій існує думка, що така дефініція політично некоректна, слід говорити про злочинність етнічних груп. Тим часом, поняття етнічної злочинності вже кілька років активно застосовується в практиці боротьби зі злочинністю і кримінологічній літературі, що вказує на необхідність його уточнення.

По-перше, термін «етнічна злочинність» – умовний (операційний), що охоплює кримінологічну реальність, яка пов'язана з етнічним чинником і проявляється в механізмі злочинної діяльності, у формуванні кримінальних об'єднань, безпосередньо в учиненні кримінальних правопорушень. Іншими словами, ця дефініція ні в якому разі не стверджує наявності кримінального етносу, генетично

«запрограмованого» на вчинення злочинів, але вказує на гіпотетичне існування кореляції (позитивних і негативних) між етнічними ознаками і злочинною поведінкою. Ключовими тут є особливості етнічної кримінальної психології.

По-друге, поняття етнічної злочинності фіксує протиріччя у взаєминах між представниками різних етносів, які реалізуються в кримінальній формі, наприклад у вигляді масових заворушень, погромів, підпалів і т.п.

По-третє, етнічна злочинність висловлює патологію відносин всередині етносу, коли жертвами стають співвітчизники (земляки) правопорушників.

Звідси сутність етнічної злочинності можна охарактеризувати як масову кримінальну експлуатацію етнічної ідентичності. Експлуатація людей завжди пригнічує їх волю, робить їх невольними, підлеглими волі інших осіб, предметами посягання і об'єктами маніпулювання. Третя складова – етнічна ідентичність характеризується як вираження поляризації навколишнього світу по вектору «свої – чужі», «ми» і «вони».

Кримінальна експлуатація, як правило, заснована на спекуляції етнічної визначеності, протиставленням даної етнічної спільності іншим соціумам.

З огляду на неоднорідність кримінологічної етнічної реальності, доцільно виділити три види етнічної злочинності: політичну, організовану і загальнокримінальну.

Особливість політичної етнічної злочинності в тому, що за етнічними проявами стоять інтереси етнократії – етнічних політичних еліт, які використовують міжнаціональні протиріччя у власних інтересах, розкручуючи механізм міжетнічної ворожнечі. Прихід до влади «етнократій» на хвилі етнічної політичної злочинності створює кримінальні політичні режими, яким чужі людські інтереси тих етносів, за чий права вони виступали і боролися.

Організована етнічна злочинність виражається в кримінальній діяльності злочинних співтовариств, сформованих за етнічною ознакою. У цьому плані увагу перш за все привертають транснаціональні злочинні співтовариства. Етнічні зв'язки використовуються організаторами злочинної діяльності для згуртування членів спільноти, вони ж полегшують конспірацію і захист кримінальних інтересів від дії правоохоронних органів. Це нерідко втілюється в побудові організації за родовим (сімейним) принципом.

Так, членство в китайських тріадах носить етнічний характер. Кадровий підбір здійснюється за сімейним принципом. Незмінно підтримується культ шанування і традиційної «обдарованості» старших в ієрархії з боку простих членів організації.

Кожна п'ята злочинна група, що діє в Російській Федерації, сформована на етнічному ґрунті. Серед активних лідерів

кримінального середовища, які зараховують себе до «зłodів у законі», частка «коронованих» представників Закавказзя – близько 50%.

Як показують кримінологічні дослідження ніші кримінального бізнесу мають певне етнічне забарвлення:

– у збуті наркотичних засобів активніші циганські і азербайджанські злочинні формування;

– при розкраданні автомобілів – російські і казахські;

– незаконний оборот зброї контролюється переважно чеченськими і російськими угрупованнями;

– виготовлення і збут фальсифікованої алкогольної продукції, організація проституції – азербайджанцями, вірменами, росіянами;

– операції з антикваріатом – росіянами, вірменами і грузинами [2, с. 8–9; 3, с. 144–145].

Злочинна активність представників різних етносів часто концентрується навколо своїх співвітчизників, які компактно проживають на території України або перебувають в Україну з різними цілями. Ці громадяни нерідко стають жертвами своїх співвітчизників в таких злочинах як вимагання, грабіж, розбій, вбивство. Відносно своїх співвітчизників найчастіше вчиняють злочини представники таких етносів, як китайці, азербайджанці, грузини.

До загальнокримінальної етнічної злочинності слід віднести злочини, що вчиняються на ґрунті ксенофобії [3, с. 136]. Мова в даному випадку йде про погроми на ринках, в ході яких основною мішенню є представники кавказьких етносів. Такі злочини як правило носять груповий характер і мають національне екстремістське забарвлення.

Важливо підкреслити, що такі види як політична, організована і загальнокримінальної етнічна злочинність мають загальні зв'язки. Так, міжетнічні конфлікти призводять до зміцнення мафіозних відносин, криміналізації влади і суспільства; супроводжуються «спалахом» загальнокримінальної злочинності.

Етнічні злочинні формування неминуче ускладнюють криміногенну обстановку на тій території, куди вони мігрують. Тому кримінологічна політика в сфері міжетнічних відносин повинна спиратися на комплексний аналіз етнічної злочинності.

При визначенні антикриміногенної етнічної політики слід приділяти особливу увагу етнічним діаспорам. По-перше, життя і діяльність етнічних діаспор повинна постійно знаходитися в полі зору правоохоронних органів. По-друге, ні в якому разі не можна допускати потурання і безкарність по відношенню до правопорушників, до якої б національності вони не належали. По-третє, діяльність етнічних діаспор на території України слід ввести в правове русло.

Список використаних джерел

1. Зюков А. М. Этническая преступность: социальный феномен и меры противодействия: монография. Владимир : Журавлева О. И., 2010. 351 с.

2. Вакутин Ю. А., Водолазский Б. Ф. Преступные группировки: их обычаи, «законы». Омск, 1980. 38 с.

3. Підболячний М. В. Окремі індивідуальні заходи запобігання корисливим насильницьким злочинам, що вчиняються етнічними організованими злочинними групами. Прикарпатський юридичний вісник. 2018. №4. С. 143–148.

4. Севрук В. Г. Організовані групи та злочинні організації, що сформовані на етнічній основі: проблеми сьогодення. Протидія проявам тероризму, сепаратизму, екстремізму та нелегальній міграції в сучасних умовах: стан, проблеми та перспективи: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 28 жовт. 2016 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 135–136.

Романенко Юлія Сергіївна,
здобувач ступеня вищої освіти магістра
Інституту права Київського національного
університету імені Т. Шевченка

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ ТА АРЕШТУ МАЙНА

Кримінальний процесуальний кодекс (далі – КПК), що набрав чинності 20 листопада 2012 року, значною мірою змінив кримінальне судочинство. Варто зазначити, що дана реформа процесуального законодавства істотно вплинула на інститут захисту прав людини, суттєво гуманізувавши певні положення КПК, посиливши правові гарантії захисту особи в кримінально-процесуальній площині, а саме в розрізі процесуального примусу.

Необхідно згадати, що відповідно до статті 2 КПК, завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Для виконання завдань, зазначених вище, відповідно до статті 93 КПК, сторона обвинувачення, яка в свою чергу є суб'єктом доказування, здійснює збирання доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків